

Povabilo k predstavitvi stališč političnih strank do razvoja ekonomske demokracije

V uredništvu revije Ekonomska demokracija smo se odločili, da še pred parlamentarnimi volitvami našim bralcem predstavimo tudi stališča in poglede posameznih političnih strank na stanje in razvoj ekonomske demokracije (v spodaj podrobneje pojasnjem pomenu te besede) v Sloveniji. Ker gre brez dvoma za eno najpomembnejših vprašanj kakovosti delovnega življenja državljanov v prihodnje, ocenjujemo, da bi to utegnil biti tudi eden od pomembnih elementov za odločanje volivcev na bližajočih se parlamentarnih volitvah. Povabilo smo naslovili na vse politične stranke, ki imajo po informacijah iz medijev namen kandidirati na teh volitvah, in jih pozvali naj nam v zvezi s tem na kratko odgovorijo na naslednja tri vprašanja:

I.

Kako v stranki ocenjujete pomen krepitve prizadevanj (tako z normativnimi kot drugimi ukrepi) za hitrejši razvoj in bistven dvig nivoja vseh treh temeljnih oblik **sodobne delavske participacije** (t. i. organizacijske participacije zaposlenih) v Sloveniji, to je:

1. sodelovanja delavcev pri upravljanju,
2. udeležbe delavcev pri dobičku,
3. širšega notranjega lastništva zaposlenih, tj. delavskega delničarstva in delavskega združenja,

ki sicer skupaj tvorijo pojem »**ekonomske demokracije**«, kot je večinoma razumljen danes, in ki po teoriji in tudi po ugotovitvah številnih empiričnih študij s področja poslovnih ved

- že pomenijo prve zametke postopnega presejanja sedanjega, žal pretežno še vedno **klasičnega meznega** položaja večine zaposlenih v poslovnih procesih;
- signifikantno pozitivno vplivajo – zlasti, če se v podjetniški praksi razvijajo hkrati in vzporedno – na **konkurenčnost in poslovno uspešnost podjetij** v sodobnih pogojih gospodarjenja (tj. v eri znanja in »človeškega kapitala«), ker dvigajo motivacijo zaposlenih in bi torej že po logiki stvari morale v sodobnem gospodarstvu predstavljati tudi enega ključnih »**ukrepov ekonomske politike**« na ravni države in »**poslovnih ukrepov**« na ravni podjetij (čemur pa zdaj ni tako, pogosto ravno nasprotno);
- omogočajo bistveno celovitejše zadovoljevanje tudi preostalih dveh ključnih skupin potreb ljudi pri delu in v zvezi z delom, ki skupaj z materialnimi tvorijo pojem **kakovost delovnega življenja**, to je osebnostnih in societalnih potreb (npr. samopotrjevanje in samozaresničevanje z delom, varnost, pripadnost, upoštevanje in spoštovanje itd.), s tem pa **bistveno prispevajo** tudi k dvigu kakovosti delovnega življenja in delovnega zadovoljstva ljudi ter posledično seveda **kakovosti življenja državljanov na splošno**, ki je sicer na načelni ravni temeljna mantra politike vseh barv in smeri?

II.

Ali je razvoj ekonomske demokracije v zgoraj navedenem smislu morda že vsebovan **v programu vaše stranke**? Če je, kakšne konkretne »razvojne ukrepe« predlagate na tem področju?

III.

Ali po vašem mnenju hitrejši razvoj na ta način razumljene ekonomske demokracije **na dolgi rok** morda – ob hkratni spremembi nekaterih temeljnih sistemskih institucij aktualnega družbenoekonomskega sistema (zlasti veljavne koncepcije »podjetja« in »temeljnega produkcijskega odnosa« med delom in kapitalom) – lahko predstavlja tudi **možno evolutivno pot** v neko želeno povsem **ново paradigmo** (»**boljšega**«) **kapitalizma** oziroma v neko ekonomsko uspešnejšo, obenem pa tudi socialno pravičnejšo in kohezivnejšo ter okoljsko odgovornejšo družbo, kar je sicer na načelni ravni splošno proklamiran družbenorazvojni cilj? (*Opomba: v teoriji v zvezi s tem govorimo o t. i. drugi fazi razvoja ekonomske demokracije kot »nove sistemske paradigme kapitalizma«*).

* * *

Našemu povabilu so se odzvale (le) štiri stranke, dve parlamentarni in dve (za zdaj) izvenparlamentarni. Njihove prejete odgovore – seveda brez kakršnokoli morebitnih komentarjev uredništva – objavljamo v nadaljevanju. Bralec naj si namreč tako o splošnem stanju duha v slovenski politiki glede razvoja ekonomske demokracije (upoštevaje zlasti število strank, ki sodeč po omenjenem odzivu do tega – za večino delavcev zelo »vitalnega« – vprašanja sploh imajo izdelano kakršnokoli stališče, ali pa je to stališče morda celo negativno), kakor tudi o posameznih predstavljenih političnih pogledih, po možnosti ustvari sodbo sam.

Uredništvo Ekonomske demokracije

Razvoj ekonomske demokracije in zadružništva kot odgovor na brezobzirni korporativni kapitalizem

Hkrati s politično demokratizacijo smo kot družba zaostali pri razvoju demokratičnih družbenih razmerij in demokracije na delovnem mestu. V večji ekonomski demokraciji vidimo premik k pravičnejšim razmerjem, pa tudi k večji učinkovitosti, produktivnosti in inovativnosti celotne ekonomije in družbe.

Z večjo ekonomsko demokracijo lahko **presežemo konflikt med delom in kapitalom**. Zato bomo v ospredje gospodarskega razvoja postavili razvoj ekonomske demokracije in zadružništva kot odgovor na brezobzirni korporativni kapitalizem. Zato bomo iskali družbeno soglasje za povečanje ekonomske demokracije, ker si prizadevamo za njuno sožitje. To je tudi **naš odgovor na družbeno neenakost**, ki ga generira obstoječi kapitalistični sistem. Zato Zagovarjamo koncept ekonomske demokracije, saj smo prepričani, da je **človeški kapital pomembnejši od finančnega**, in da moramo zato bolj zaščititi delavce, zaposlene in mlade.

Prepričani smo, da ekonomska demokracija **povečuje zaupanje med delavci in delodajalci**, saj učinkoviti sistemi ne morejo temeljiti na nezaupanju. V sodobnem okolju uspevajo tisti koncepti, ki različne kapitale povezujejo v enovito kulturo, ki zmore zagotavljati vrednost za stranke, varnost za zaposlene in dobiček za vlagatelje. Take kulture se lahko vzpostavijo na medsebojnem zaupanju. Ne v podreditvi ali strogi hierarhični ureditvi. Spoštovanje pomena druge strani, kljub njenim različnim interesom, je tisto, kar ustvarja pogoje za dialog in rešitve v korist vseh. Da se dialog lahko začne, morata obe strani druga drugi priznati pravico do obstoja, do interesa in do vloge v skupni rešitvi. Kot svoj cilj vidimo povečanje **delavskega solastništva** in **krepitev delavskega demokratičnega soupravljanja** znotraj gospodarskih družb. Ekonomsko demokracijo želimo vzpodbujati na področjih delavske participacije pri

upravljanju, delavskem delničarstvu in udeležbi na dobičku ter zagotoviti večje možnosti za delavske odkupe.

Pri tem bomo zasledovali naslednja **dva temeljna cilja in konkretne ukrepe**:

1. cilj: Razvoj delavskega lastništva in delničarstva

Prizadevali si bomo za **enakovredno vlogo finančnega in človeškega kapitala**, zato zagovarjamo

- delavsko delničarstvo,
- notranje lastništvo in
- udeležbo zaposlenih pri dobičku.

Za delavsko delničarstvo se v svetu danes odločajo podjetja, ki se zavedajo, da so delo, znanje, ustvarjalnost in inovativnost zaposlenih ključni dejavniki rasti in konkurenčnih prednosti podjetja. To je najboljši način za povečevanje skladnosti interesov podjetja in zaposlenih, hkrati pa ima velike učinke na povečanje produktivnosti, pripadnosti in solidarnosti v podjetju.

Ukrepi:

- Vzpostavitev davčno stimuliranega modela za spodbujanje delničarstva zaposlenih.
- Sprejem zakona o delavskih odkupih in vzpostavitev finančnega mehanizma za spodbujanje delavskega lastništva.
- Oblikovanje soglasja socialnih partnerjev za uzakonitev obvezne udeležbe delavcev pri dobičku.

2. cilj: Razvoj zadružništva in socialnega podjetništva

Četudi ima Slovenija bogato tradicijo zadružništva kot oblike povezovanja ljudi za zadovoljevanje njihovih skupnih potreb z optimiziranjem individualnih vložkov, je

Slovenija primerjalno zastala pri razvoju zadrug kot učinkovitega, demokratičnega in vključujočega ekonomskega modela. Zato bomo ta model promovirali na različnih področjih gospodarjenja in zagotavljanja odgovorov na družbene potrebe, hkrati pa kot možen način za prestrukturiranje podjetij v težavah.

Ukrepi:

- Vzpostavitev finančnega mehanizma za spodbujanje socialne ekonomije.
- Pregled kapitalskih naložb države, ki bi jih bilo ekonomsko smiselno in finančno ter razvojno vzdržno preoblikovati v skladu s sodobnimi zadružnimi principi.
- V dogovoru z Evropsko komisijo bomo pripravili možnost alternativne privatizacije (zaveza EU) Abanke v kreditno zadrugo.
- Preučitev prenosa Mladinske knjige kot osrednje nacionalne založbe iz Družbe za upravljanje terjatev bank v državno lastništvo z modelom postopnega preoblikovanja v založniško zadrugo.

Naše **prioritete** so poiskati družbeno soglasje **za povečanje ekonomske demokracije**:

- na področju delavskega soupravljanja in delavskega delničarstva,
- z uvajanjem participacije zaposlenih na dobičku podjetij in z davčno razbremenitvijo udeležbe delavcev pri dobičku, pri čemer je treba razrešiti nasprotja med obveznostjo udeležbe in hkratnimi vzpodbudami (npr. davčnimi) za participacijo delavcev pri dobičku,
- podporo shemi za delavske odkupe,
- vzpodbude za projekte zadrug in socialnih podjetij.

Kdor dela, naj odloča!

Zgornje geslo je bilo vodilo naše kampanje za sprejem prenovljenega Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju. Krepitev pravice delavcev do soodločanja je bila ena od prioritet našega parlamentarnega dela. To seveda ni naključje: delavsko (so)upravljanje bo eden od stebrov socialističnega gospodarstva, za katero si prizadevamo. Zato bo razvoj ekonomske demokracije naša prednostna naloga tudi v novem mandatu.

Delavsko upravljanje – nepogrešljiv element socialističnega gospodarstva

Delavsko upravljanje bo poleg družbene lastnine in planiranja eden od stebrov socialističnega gospodarstva. V sistemu delavskega upravljanja kolektiv ne bo več podrejen poslovodstvu, ampak bo poslovodstvo podrejeno kolektivu. Menedžment ne bo več ločen sloj s posebnimi privilegiji, ampak skupina delavcev, ki jim bo kolektiv zaupal tekoče vodenje podjetja. V sistemu **družbene lastnine** bodo vsa večja podjetja – in njihovi dobički! – v lasti skupnosti, bodisi države, občine ali zaposlenih. **Planiranje** bo nadomestilo kapitalistične tržne mehanizme, ki povzročajo krize, brezposelnost in neenakost. Če bi se namreč delavsko upravljanje ustavilo na ravni podjetja, bi morali delavci podjetja upravljati tako, kot jih upravljajo kapitalisti, gospodarstvo pa bi še naprej povzročalo revščino in izkoriščanje. Zato smo prepričani, da formula za boljše (delovno) življenje ni »**boljši kapitalizem**«, ampak **demokracija in socializem!**

Različne poti za okrepitev delavskega (so)upravljanja

Delavsko upravljanje, za katerega se zavzemamo v Levici,¹ lahko nastane na različne načine:

Prvi način je krepitev delavskega soupravljanja. Soupravljalne pravice, ki jih že imamo, je treba razširiti in jih uveljaviti v praksi. Ta način je po naši oceni najpomembnejši, zato ker vključuje vse zaposlene v državi, ne glede na to, ali delajo v zasebnem ali v javnem podjetju. Večje ko bodo soupravljalne pravice kolektiva, manj-

ša bo oblast menedžmenta v podjetju, dokler ne bo kolektiv (neposredno ali prek izvoljenega poslovodstva) nadziral vseh funkcij, nad katerimi danes drži roko kapitalistični menedžment.

Drugi način je spodbujanje delavskega lastništva. Kadar so delavci večinski lastniki podjetja, lahko poleg soupravljalnih pravic izvršujejo tudi upravljalne pravice, ki jih ima v klasičnem podjetju lastnik ali menedžment. Omejitev delavskega lastništva je v tem, da se morajo delavci, če hočejo vzdržati konkurenčni boj s kapitalističnimi podjetji, obnašati kot kapitalisti. To splošno omejitev delavskega upravljanja lahko dokončno odpravimo le s spremembo družbenoekonomskega sistema, tako da začnemo demokratično in racionalno (plansko) gospodariti tudi nad ravno podjetja (zlasti v finančnem sektorju).

Tretji način je krepitev zadrug. Zadrugniki – to so lahko delavci, potrošniki ali kmetje – so prav tako kot delavski delničarji lastniki podjetja, zato lahko izvršujejo tudi upravljalne pravice, ki izhajajo iz lastništva zadrug. Prednost zadrug pred klasičnimi podjetji v delavski lasti je v tem, da se zadrug pri poslovanju ne ravna po profitnem motivu, ampak zasledujejo širše koristi zadrugnega kolektiva. Zadrugnikom omogočajo nabavo in vzdrževanje produkcijskih sredstev, ki si jih kot posamezniki ne bi mogli privoščiti. Omogočajo jim, da skupaj nabavljajo surovine, ali pa da združeno prodajajo proizvode. Motiv poslovanja ni profit, ampak čim višji dohodek na vloženo delo in ohranjanje dejavnosti. Poslovanje v korist širše ali ožje skupnosti, ne pa lastnika kapitala, bo moral biti v socialističnem gospodarstvu cilj vseh podjetij. Različne lokalne in družbene interese pa bo z ekonomskimi zmoglostmi usklajeval sistem demokratičnega planiranja.

Ekonomska demokracija ostaja prioriteta našega parlamentarnega delovanja

Prizadevanja Levice za okrepitev ekonomske demokracije v Sloveniji so bralcem

Ekonomске demokracije gotovo znana. Na prvem mestu je novi **Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju (ZSDU-1)**, ki smo ga v pripravili v sodelovanju z Združenjem svetov delavcev Slovenije in ga 20. maja 2016 vložili v parlamentarno proceduro. Dejstvo, da sta ga koalicijska SMC in SD zavrnili brez vsebinske razprave, kaže na to, da je bila ekonomska demokracija za Cerarjevo vlado le predvolilna parola. Zato smo morali veliko naporov posvetiti **zaščiti že pridobljenih soupravljalnih pravic**, zlasti ob sprejemanju novih Zakonov o bančništvu in zavarovalništvu. Ker smo bili pri obrambi ustavne pravice do soupravljanja osamljeni, imajo bančni in zavarovalniški uslužbenci danes manj možnosti za soupravljanje svojih organizacij kot pred nastopom Cerarjeve vlade. Članstvo zaposlenih **v organih bank je prepovedano**, v zavarovalnicah pa zaradi neustreznih pogojev **praktično onemogočeno**. Na tretjem mestu moramo izpostaviti dva naša poskusa, da bi zaposlenim v državnih podjetjih zagotovili pravico, da imenujejo (in odpokličejo) **polovico članov nadzornega sveta SDH**. Prepričani smo, da bi to ustavilo razprodajo podjetij in škodljivo kadrovanje uprave SDH po državnih podjetjih. Zaradi nasprotovanja koalicije in desne opozicije je sistem upravljanja ostal tak, kot je bil: neracionalen in nedemokratičen. Na koncu moramo omeniti še naš predlog za nov **Zakon o udeležbi delavcev pri dobičku**, ki predpisuje obvezno delitev dobička med zaposlene. Tudi temu zakonu vlada ostro nasprotuje.

Za nas v Levici ekonomska demokracija torej ni floskula, na katero bi se spomnili v času volitev. Ne, **ekonomska demokracija je bistveni del družbene ureditve**, za katero se zavzemamo! V našem programu pa niso le načelne usmeritve za družbo prihodnosti, ampak konkretni predlogi za povečanje soupravljalnih pravic **tu in zdaj!** Ti predlogi ne odražajo le naših vrednot, ampak tudi izkušnje iz prakse: pripravili smo jih v sodelovanju z Združenjem svetov delavcev Slovenije in sindikalnimi centralami. Njihovo uresničevanje bo ostalo ena od absolutnih prioritet našega dela!

¹ Levica je nastala z združitvijo strank IDS in TRS, članic nekdanje koalicije Združena levica.

V temelju spremeniti odnos do dela in do načina razdelitve ustvarjenega

Ker se do tedaj nobena politična stranka ni resno zavzela za razvoj družbeno odgovornega gospodarstva, ki naj upošteva pravično delitev, udeležbo delavcev pri upravljanju, udeležbo delavcev pri dobičku in notranje (so)lastništvo zaposlenih, se je skupina razmišljujočih poletih 2010 odločila ustanoviti Demokratično stranko dela – DSD, sedaj ZL-DSD. Zavezanost ideji ekonomske demokracije in ukrepom za njeno hitrejše uresničevanje v praksi tudi v prihodnje ostaja ena temeljnih značilnosti njenega političnega programa.

Dosedanje zakonodajne pobude

V sodelovanju s Študijskim centrom za industrijsko demokracijo je stranka že oktobra leta 2011 vložila **prenovljeno verzijo Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju (predlog ZSDU-1) in Zakona o (obvezni) udeležbi delavcev pri dobičku (ZUDDob-1)** v parlamentarno proceduro, a zaradi kasnejših predčasnih volitev zakona nista bila obravnavana. Tega dejstva smo se sicer zavedali že ob sami vložitvi, vendar pa smo računali s tem, da bo to morda lahko neposredna spodbuda političnim strankam za nadaljevanje te akcije v naslednjem mandatu. Žal pa se je izkazalo, da v naslednjih treh letih **prav nobena politična stranka ni prevzela pobude za sprejem obeh zakonov**. Šele po uspehu Združene levice na volitvah 2014, je naša stranka, kot članica, v sodelovanju z Združenjem svetov delavcev v celoti posodobila besedilo ZSDU-1 in ga maja 2015 posredovala njeni poslanski skupini. Leto kasneje vložil zakon, v Državnem zboru žal ni doživel potrebne podpore.

Navedeno dokazuje, da je naša stranka v državi zadnja leta pokazala največ poslušnosti za postopno spremembo meznega položaja delavcev, iz podrejenega v (vsaj v zametku) sodelovalni-partnerski odnos med delom in kapitalom, kar bi uveljavitev teh in drugih zakonov omogočala. Vrednost podjetja za nas ni le vanj vloženi denar. Ved-

no večji delež dejanske tržne vrednosti podjetja so zaposleni, poslovna uspešnost pa odvisna od njihove zavzetosti, ki **dokazano narašča v razmerah uveljavljenega so-upravljanja, udeležbi pri dobičku in notranjem lastništvu-delnicarstvu zaposlenih**. Zavedamo se torej, da omenjene tri temeljne oblike sodobne delavske participacije, ki vodijo tudi v **postopen razvoj ekonomske demokracije**, ne pomenijo le možnosti za dostojno življenje zaposlenih, pač pa so pogoj tudi za osebno rast, afirmacijo in kvalitetnejše življenje v podjetju in zunaj njega.

Programske usmeritve stranke

V programu naše stranke so vsi omenjeni zakoni, preboj pa bomo skušali uresničiti, ko dosežemo potrebno podporo zaposlenih, da v organih **odločanja terjamo prenovo zlasti naslednje zakonodaje**: Zakon o gospodarskih družbah (ZGD), Zakon o delovnih razmerjih (ZDR), Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju (ZSDU), Zakon o obvezni delitvi dobička, Zakon o notranjem lastništvu in združništvu ter drugih, ki so z njimi povezani.

ZL-DSD je prepričana, da je postopno uresničevanje ponujenih rešitev ter pot v ekonomsko demokracijo mogoča in bi v temelju načela neoliberalistično agendo kapitalizma – na miren način. V danih razmerah zagovarjamo socialno tržno gospodarstvo, **dejansko neko novo paradigmo kapitalizma**, znotraj katerega moramo varovati vrednoto dela in delavcev (človeški kapital), kar naj ob pravični delitvi – participaciji na rezultatih vloženega truda, uveljavljenem partnerskem odnosu med delom in kapitalom in ob spoštovanju okoljskih omejitev, zagotavlja razvoj in človeka vredno

življenje posameznika in družbe znotraj delovnega okolja kot celote. Tak **razvoj ekonomske demokracije** bi omogočal dejansko odpravo revščine in relativiziral zahteve po ohranitvi socialne države, kar ima svojo podlago v razmerah neoliberalnega modela kapitalizma, **katerega obstoječi produkcijski odnosi** pomenijo naraščanje revščine, razlik in bede na eni ter nepotrebno dimenzijo nakopičenega bogastva na račun ponižanih in lačnih na drugi strani.

Ker se politične in kapitalske elite zavdajo krutih posledic svojega ravnanja in grobega izkoriščanja zaposlenih, iščejo rešitve, ki bi omogočale ohranjanje obstoječega modela, zato se opirajo na fašizem, producirajo vojne, ki naj oslabijo in preusmerijo pogled vseh, da bi zavrla tako postopen razvoj ekonomske demokracije, kakor preprečile revolucionarno nasilje, do katerega lahko pride, če bo kriza vrednot in revščine kulminirala do nevdržnosti. Menimo, da je **razmišljanje o univerzalnem temeljnem dohodku (UTD)**, kadar o njem govorijo bogati, tudi poskus, s katerim bi morda za več deset let zavrla drugačne rešitve zagotavljanja sprejemljivih pogojev za življenje večine.

Naša stranka zagovarja in se zavzema za razvoj ekonomske demokracije v navedeni obliki, saj je slednje **mogoče doseči znotraj kapitalizma na miren način in v sprejemljivi obliki**. Boj za (zgolj) ohranitev delavskih pravic **ni dovolj**. V družbeno-ekonomskem sistemu je potrebno v temelju spremeniti odnos do dela, njegove vrednosti in zagotoviti pravično razdelitev ustvarjenega.

Ekonomska demokracija je eden od temeljev solidarizma (družbe prihodnosti)

V Solidarnosti ocenjujemo, da se okoliščine, zaradi katerih je bila stranka pred dobrimi štirimi leti ustanovljena, niso bistveno spremenile. Vstajniške zahteve, med drugim zahteva po več demokracije (politične in ekonomske), so ostale neizpolnjene. Obstoječa politika nima vizije, s katero bi razvijala človeške in naravne potencialne Republike Slovenije. Država velikokrat ne služi ljudem, ampak sama sebi in vplivnim posameznikom. Še naprej smo priča oškodovanju skupnega premoženja.

Kar se je spremenilo, je to, da so politična elita in mediji polni novic o rekordni gospodarski rasti, presežkih v proračunu in rekordnih dobičkih. Ampak hkrati je v Sloveniji skoraj petina ljudi, ki so **socialno izključeni oziroma pod pragom revščine**. Priča smo torej prerazporeditvi ustvarjenega bogastva k že tako ali tako bogatim. Ko bo spet udarila kriza, jo bodo znova plačali predvsem tisti z roba slovenske družbe: delavci, brezposelni, prekarci, upokojenci. Zaradi teh okoliščin bo stranka Solidarnost, ki je dedinja vstajniškega gibanja, **nastopila na letošnjih volitvah za državni zbor**, zato da uveljavi zahteve tega gibanja.

Cilji in program stranke Solidarnost so zaobseženi v njenem imenu. V solidarnosti ne vidimo le dejanja človečnosti tistih, ki imajo več, do tistih, ki imajo manj, temveč edino možnost za dolgoročno preživetje obojih. S programom **nagovarjamo tisto večino državljanov**, ki soglaša, da mora današnje globalno tekmovanje zamenjati globalna solidarnost, ker bo le na tak način mogoče izkoreniniti revščino, obvarovati okolje, omogočiti, da vsak posameznik lahko postane koristen član družbe, omejiti potrošniško zasvojenost in nadomestiti s kapitalizmom pogojeno odtujenost s človeka vrednejšim smislom življenja. Solidarnost razumemo kot prakso pravičnega ustvarjanja in razporejanja družbenega bogastva.

V Solidarnosti se zavzemamo za ekonomske rešitve, podobne številnim socialističnim ali socialno usmerjenim strankam. Verjamemo, da moramo ohraniti dr-

žavno lastništvo v strateško ključnih podjetjih. Nasprotujemo privatizaciji vsega, kar smo skupaj ustvarjali, saj bodo od tega imeli dobiček predvsem tisti, ki so nas pahnili v zadnjo krizo. **Vsi, ki sodelujejo pri ustvarjanju, morajo imeti pravico do deleža pri upravljanju in delitvi dodane vrednosti.**

Kritika kapitalizma, ki se ji pridružujemo, pa za nas ne pomeni pristanka na kralatico »Prihodnost bo socialistična, ali pa je ne bo«. Centralizacija ekonomije je za nas v nasprotju z odprto in svobodno družbo, največkrat tudi s številnimi človekovimi pravicami. Prav tako ne verjamemo v odpravo trga in konkurence – oba nesporno povzročata krize, **vendar to še ne pomeni**, da je dobra zamenjava zanju centralno planiranje. Nekatere doslej znane **socialistične rešitve razumemo kot premalo demokratične**, pri drugih pa pogrešamo naslanjanje na pozitivne človeške lastnosti, kot so produktivnost, ustvarjalnost in inovativnost.

Naš odgovor torej ne moremo zreducirati na alternativo kapitalizem ali socializem. Naša alternativa se imenuje **solidarizem: biti skupaj v dobrem in slabem, ustvariti sožitje v blaginji.**

Ekonomska demokracija

Že iz zapisanega je razvidno, da v Solidarnosti kot enega temeljev solidarizma vidimo ravno v vzpostavitvi ekonomske demokracije. Že od ustanovitve naprej se zavzemamo za **vpeljavo naslednjih ukrepov**:

- dosledno izvajanje zakonodaje, ki bo pravičneje določila dobiček med vse, ki ga ustvarjajo, in sorazmerno s tem porazdelila tudi tveganje ob izgubi;
- sodelovanje zaposlenih pri odločanju o delitvi dobička;

- sprejem ustrezne zakonodaje, ki bo omejila razpon plač v javnem in zasebnem sektorju na največ 1 : 5, pri čemer bo nominalna višina odvisna od uspešnosti posameznega podjetja oziroma ustanove;
- zakonske in druge spodbude za razvoj zadružništva (delavske, agrikulturne, bančnopolosojilne, potrošniške zadruga) in drugih oblik socialnega podjetništva z upravljavsko-lastniškim modelom, ki bo temeljil na solidarnosti in pravični distribuciji ustvarjenega;
- spodbujanje notranjega lastništva delavcev;
- zakonski in drugi ukrepi, ki naj podpirajo možnost prevzema nadzora podjetij pred stečajem s strani delavcev;
- odprti smo tudi za vse nove predloge strokovnjakov, civilne družbe in drugih političnih strank, s katerimi bi povečali vključenost zaposlenih v delovanje in odločanje v podjetjih.

Solidarizem za nas pomeni tudi to, da je **potrebno preseči zunanji (»najemniški«, »mezdni«) odnos med delom in kapitalom**. Opozarjamo na številne raziskave, ki kažejo na to, kako se poveča konkurenčnost in poslovna uspešnost podjetij, ki v svoje delovanje vpeljejo elemente ekonomske demokracije. In, nenazadnje, ljudje so po svoji naravi svobodna bitja; poleg materialnih potreb imamo tudi duhovne potrebe: in ena temeljnih potreb je potreba po pripoznanju, da smo v nekem okolju pripoznani – **da nismo samo »delovna sila«**, orodje za ustvarjanje dobička, ampak da smo tudi »subjekti«, da naše mnenje in stališče nekaj šteje. S tem se krepi občutek pripadnosti podjetju, občutek varnosti in vključenosti.